

מקור ויסוד ברכת הריח

כשם שמצווה וחובה לברך לפני אכילה שיש בה הנאה, כך מצווה וחובה לברך קודם שמריחים ריח טוב. אומנם, ברכה אחרונה לא תקנו על הריח, כיון שההנאה שיש מהריח מסתלקת לאחר שמפסיקים להריח, וברכה אחרונה מברכים רק בשעה שההנאה עדיין מורגשת (שו"ע סי' רט"ז סעיף א, ועיי"ש במשנ"ב ד, ובשעה"צ ג).

מקור הדין: גמרא בברכות דף מג: דרשו חכמים על הפסוק "כל הנשמה תהלל י-ה", הנאת הריח זוהי הנאת הנשמה, וצריך להודות על כך לבורא להשם יתברך.

מה מברכים?

חמש ברכות הריח

ריח היוצא ממין העץ: מברכים "ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם בורא עצי בשמים".

ריח היוצא ממין עשב: מברכים "בורא עשבי בשמים".

ריח נעים היוצא מפרי שמיועד בעיקר לאכילה מברכים "...הנותן ריח טוב בפירות".

ריח נעים שמקורו משאר דברים, מברכים "...בורא מיני בשמים".

ריח נעים היוצא משמן אפרסמון: מברכים "...בורא שמן ערב".

הגדרת עץ ועשב לעניין ברכת הריח

נחלקו הפוסקים מה נחשב עשב ומה נחשב עץ לעניין ברכת הריח, ולמעשה נוהגים כך: אם הגזע או הגבעול קשה וכן הוא מתקיים משנה לשנה, אז הוא נחשב עץ, ומברכים בורא עצי בשמים.

ואם הוא רך וכן גזעו מתחלף כל שנה, הרי הוא עשב וברכתו בורא עשבי בשמים (סי' רטז ג ביאור ה' סד"ה עצי. וכ"כ הבן איש חי ואתחנן ה).

דוגמאות

ריח שושנים – בורא עצי בשמים (סי' רט"ז סעיף ג).

רוזמרין יסמין ולואיזה – בורא עצי בשמים (סי' רט"ז סעיף ז).

נענע – בורא עשבי בשמים (כה"ח רט"ז, יג. חזו"ע ברכות עמ' שכ"ב, ולגבי נענע הגדלה בחממות, שמתקיימת משנה לשנה, יש שכתבו שמספק לא להריח, עיין בספר מעשה הברכה פ"ג אות כו).

אתרוג/לימון – אם ריחם מורגש מברכים הנותן ריח טוב בפירות (סי' רט"ז ס"ק ח במשנ"ב, ועיין בסעיף יד לגבי אתרוג של מצווה).

קפה כתוש שריחו נודף – הנותן ריח טוב בפירות (סי' רט"ז ס"ק טז במשנ"ב, וכ"כ בחזו"ע ברכות עמ' של).

תבלינים עם ריח טוב – מברכים בורא מיני בשמים (עי"פ רט"ז משנ"ב ס"ק טז. ושעה"צ יב).

ריח סינטטי

ריח טוב המופק בתהליך כימי מחומרים שאינם טבעיים.

דעת הגרש"ז אורבעך שלא שייך לברך ע"כ בורא מיני בשמים אך דעת רבים מן הפוסקים שיש לברך על בשמים אלו בורא מיני בשמים (עיין בשש"כ פרק ס"א הערה לב. ובאור לציון ח"ב פמ"ו, נד. ובספר שיעורי ברכות עמ' תעב בשם הרב אלישיב. ובחזו"ע הל' ברכות עמ' שיג שנקטו לברך).

תערובת מיני בשמים

לכתחילה יפריד ביניהם, ויברך על כל מין את ברכתו הראויה והמיוחדת. ואם א"א להפריד יברך בורא מיני בשמים, (סי' רט"ז סעיף י ובמשנ"ב ס"ק לו).

כללים בברכת הריח

חכמים קבעו כמה כללים שרק כאשר הם מתקיימים שייך לברך את ברכת הריח:

יש ריח

רק מי שיכול להריח יכול לברך, אבל אם אפו סתום וכדו' שאינו יכול להריח, לא יברך, ואם מסתפק אם יכול להריח או לא, ינסה להריח, ואם יחוש בריח הטוב, יברך ויריח שוב (שו"ע בס"י רצ"ז סעיף ה, ועי"ש שם עוד. בן איש חי ואתחנן אות ב).

עשוי להריח

מברכים רק על הנאה מריח שבעליו ייעדו שיריחו אותו, אך אם הבעלים ייחד אותו למטרה אחרת, יש לחלק כדלהלן:

נועד למכירה או ליופי או לאכילה – כלומר שהמטרה היא למשהו אחר ולא לריח, והריח הוא נלווה, אין לברך עד שיאחוז את הבשמים בידיו. ולכן מי שעובר במקום ששתלו שם עצים ויש מהם ריח, כיון שבד"כ הנטיעה היא לסחורה או ליופי, לא יברך עד שיטלם בידיו. ובנכנס לחנות שיש ריח, אע"פ שעיקר המטרה היא למכור, הוא רוצה שיריחו את הבשמים כדי שיקנו ממנו, ולכן יש לברך גם בלי להחזיק את הבשמים ביד (סי' רטז, ב. רי"ז, א. ובמשנ"ב ס"ק א. ולדעת החזון איש בדבר שעומד לאכילה, אין לברך עד שייחד אותו לריח לפחות לפרק זמן מסויים).

נועד להפיג ריח לא נעים או להספיג ריח בדבר אחר: כגון ריחניים שמיועדים לשירותים וכו' וכן אבקות כביסה וכדו', לעולם לא מברכים עליהם, גם בנוטלם על מנת להריח (סי' רי"ז ב-ג).

ריח שיש לו עיקר

מברכים רק על ריח שמקור הריח נמצא כאן, אבל לא מברכים על דבר שקלט ריח טוב מדבר הריח, ולכן לא מברכים על טבק, ומחק ריחני (רי"ז, ב).

ריח של היתר

מברכים רק על ריח של היתר, אבל על ריח של איסור כגון של ערווה, נדה, ע"ז – לא מריחים ולא מברכים. (רי"ז, ד).

היסח דעת ושינוי מקום

הכלל הוא שרק כאשר הסיח דעתו מהריח עליו לברך שוב, ולכן :

בשמים המונחים לפניו ומדיפים ריח שמגיע לאפו – לא שייך הסחת דעת, ויברך רק בפעם הראשונה שהריח.

ובשמים המונחים בחדר וריחם אינו נודף כל הזמן לאפו, אם חשב שיותר לא יריח, או שלא חשב כלל על הריח, צריך לברך שוב.

ואם חשב שימשיך להריח כל הזמן, רק אם יצא ממקומו לפרק זמן ממשוך צריך לחזור ולברך (ריז, א, מ"ב ד, וכן בשעה"צ י – יב).